

Anca ȘERBAN

Roxana CIOBANU

Ana-Maria BARĂU

Iuliana BĂIAȘU

Limba și literatura română

Manual pentru clasa a V-a

Rezumate, teme și cărți

Unitatea 1 Aventura cunoașterii de sine

(Recapitulare inițială)

- **Textul literar în proză:** *Aventurile lui Pălăvă* de Adina Popescu 8
- **Textul nonliterar:** *De la balaurii din poveste la dinozaurii de odinioară* 10
- **Textul literar în versuri:** *Cu ochii larg deschiși* de Petre Ghelmez 12
- **Comunicare:** Condiții de realizare a comunicării 14
- **Evaluare inițială.** 15
- **Atelier de creație:** *Jurnalul de lectură* 16

Unitatea 2 Fascinația cărții

- **Textul nonliterar:** *Istoria cărții* 18
- **Comunicare:** Roluri în comunicare. Acte de limbaj 20
- **Alfabetul limbii române.** Tipuri de sunete 23
- **Silaba.** Accentul 25
- **Cuvântul-cheie.** Tema. Planul simplu de idei: *Secretul anticarului* de Ioana Pârvolescu 26
- **Cuvântul,** unitate de bază a vocabularului. 30
- **Sinonimele.** Antonimele 31
- **Câmpul lexical** 32
- **Consolidare:** fonetică și vocabular 33
- **Textul literar narativ.** Planul dezvoltat de idei: *Făt-Frumos Măzărean* de Mihail Sadoveanu. 34
- **Recapitulare.** 38
- **Evaluare** 40
- **Din tainele scrisului:** *Un musafir nepoftit* de Petre Ghelmez. 41
- **Verbul,** nucleul comunicării. 44
- **Modurile verbale** 45
- **Modul indicativ** 46
- **Verbe auxiliare:** *a avea, a vrea și a fi.* 52
- **Modul imperativ.** Propoziția imperativă 52
- **Consolidare:** verbul 53
- **Enunțul.** Tipuri de enunțuri. Punctuația enunțului 54
- **Predicatul** 56
- **Recapitulare.** 58
- **Evaluare** 61
- **Atelier de creație:** *Redactarea unui text pe o temă preferată.* 62

Unitatea 3 Poveștile iernii

- **Textul literar narativ.** Narațiunea. Timp și spațiu: *Ninge* de Ion Agârbiceanu. 64
- **Comunicare:** Exprimarea emoțiilor. 70
- **Textul nonliterar:** Buletinul meteo 71
- **Substantivul** 72
- **Articolul hotărât și articolul nehotărât.** 75
- **Textul literar narativ.** Acțiunea: *Moș Crăciun a fost răpit!* de L. Frank Baum 77
- **Redactare:** Etapele redactării unui text narativ 81
- **Subiectul.** 82
- **Acordul dintre subiect și predicat** 84

- **Textul literar narativ.** Personajul. Comparația: *Zâna-Munților* cules de Petre Ispirescu 86
- **Redactare:** Prezentarea unui personaj 93
- **Recapitulare.** 94
- **Evaluare** 97
- **Atelier de creație:** *Prezentarea unui obicei de iarnă* 98

Unitatea 4 Călătorie și aventură

- **Textul literar narativ.** Dialogul: *Bubico* ... de I.L. Caragiale. . 100
- **Comunicare orală:** Elemente paraverbale și nonverbale .. 106
- **Possibilități combinatorii ale substantivului** 108
- **Prepoziția** 109
- **Textul literar descriptiv.** Procedee de expresivitate: *Rapsodii de primăvară* de George Topîrceanu 110
- **Textul nonliterar descriptiv:** *Cocorul* 114
- **Adjectivul.** Gradele de comparație ale adjectivului 116
- **Articolul demonstrativ** 119
- **Textul nonliterar:** Elemente de interculturalitate: *Sulina* .. 120
- **Jurnalul de călătorie:** *Atras de necunoscut* 122
- **Banda desenată:** *Călătorie cu peripeții* 124
- **Atributul** 127
- **Consolidare:** adjectivul, articolul demonstrativ, atributul . 129
- **Modele culturale:** *Odiseea*, adaptare după Homer 130
- **Modele comportamentale:** *Ulise cel înțelept* 133
- **Recapitulare** 134
- **Evaluare** 137
- **Atelier de creație:** Scrierea imaginativă – *Călător cu Orient Express* 138

Unitatea 5 Prietenie

- **Impresii de lectură:** *Micul prinț* de Antoine de Saint-Exupéry . 140
- **Pronumele personal.** Pronumele personal de politețe ... 144
- **Strategii de interpretare:** *Heidi, fetița munților* de Johanna Spyri 148
- **Numeralul.** Numeralul cardinal și ordinal 152
- **Textul literar în versuri.** Poezia și muzica: *Revedere* de Mihai Eminescu 154
- **Textul nonliterar narativ:** *Prietenia dintre Mihai Eminescu și Ion Creangă* 158
- **Propoziția simplă și propoziția dezvoltată** 160
- **Portretul:** *A fost odată* de Cella Delavrancea 161
- **Comunicare:** Citirea instrucțiunilor 163
- **Recapitulare** 164
- **Evaluare** 167
- **Atelier de creație:** *Realizarea unui autoportret* 168

Unitatea 6 Am învățat în clasa a V-a (Recapitulare finală)

- **Textul literar narativ:** *Aventurile lui Tom Sawyer* de Mark Twain 170
  - **Textul literar descriptiv:** *Fiind băiet păduri cutreieram* de Mihai Eminescu 172
  - **Textul nonliterar:** Articolul de enciclopedie: *Dacia* 174
  - **Evaluare finală** 175
- Bibliografie selectivă*

Aventura cunoașterii de sine

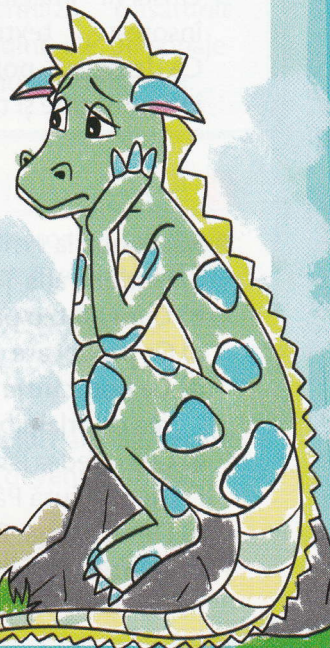
În această unitate
îți vei aminti:

- ✓ să identifiți spațiul, timpul și personajele care participă la acțiune;
- ✓ să recunoști secvențele în care apar povestirea și dialogul;
- ✓ să faci deosebirea dintre un text în proză și unul în versuri;
- ✓ să diferențiezi un text literar de unul nonliterar;
- ✓ să recunoști condițiile realizării unei comunicări.

Atelier de creație

La această rubrică (pag. 16),
îți propunem proiectul
Jurnalul de lectură.
Mult succes!

Te provoc!

- 1 Prezintă colegilor trei tră-sături care consideri că te reprezintă.
- 2 Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor: *presă, reporter, jurnalist, redactor*.

Adina Popescu –
s-a născut în
București, în anul

1978. Deși a terminat
Facultatea de Regie și
Film, a lucrat în dome-
niul presei ca reporter și
jurnalist, apoi ca redactor.

lubește copiii și, de aceea, a scris
pentru ei: *Doar un zbor în jurul
lumii* (1999), *Miriapodul hoinar
și alte povestiri* (2007), *Mari
povești românești pe înțelesul
celor mici* (2008), *O istorie secre-
tă a Țării Vampirilor* (2013).

Înainte de lectură

- 3 Ce îți sugerează titlul textului scris de Adina Popescu?
- 4 Ce semnificație are cuvântul *a pâlpâi*?
- 5 Observă imaginea care însoțește textul dat. Ce legătură poți stabili între imagine și text?

Textul literar în proză

Aventurile lui Pâlpâilă

Fragmente

de Adina Popescu

Odată, nu chiar demult, mai degrabă în zilele noastre, în Țara Balaurilor, ce se află dincolo de Munții Uriașilor, pe Tărâmul Celălalt, s-a născut un pui de balaur care era altfel decât cei din neamul său. Părinții, un balaur solzos și puternic și o bălăuriță cochetă, cu vreo șapte capete coafate și cochete, și-au dat seama de asta încă de pe vremea când balaurul era în fașă, dar n-au spus nimănui, ca nu cumva să se facă de râs. Bebelușul-balaur râdea în fiecare dimineață la soare, un fapt neobișnuit, căci se știe că, de când lumea, balaurii preferă întunecimile nopților fără lună. Nu-i plăcea să i se facă baie în jar încins și nici să doarmă încolăcit pe vreo comoară, așa cum făceau toți balaurii respectabili.

Când a crescut ceva mai mare, puiul de balaur a început să se comporte din ce în ce mai ciudat: iubea florile, iarba cea verde, cântul păsărelelor. Își petrecea serile privind melancolic cerul înstelat. Se apucase chiar să scrie versuri. Toate acestea și multe altele îi îngrijorau până peste poate pe părinții săi, mai ales că, precum se știe, balaurii sunt niște făpturi urâcioase și lipsite de sensibilitate.

Toți ceilalți pui de balaur își băteau joc de puiul nostru și-l credeau un soi de papă-lapte. Într-o zi l-au provocat la un concurs de scos flăcări pe nări, talent pe care balaurii îl au de obicei din naștere. Puii obișnuiți și-au demonstrat din plin această calitate: deși nu erau mai înalți decât o casă cu un singur nivel, dacă se concentrau, reușeau să sece un iaz, să incendieze o pădure de puiți de brazi și să aprindă un hambar cu fân cu flăcările lor. Scui-pau foc așa cum anumiți oameni prost-crescuți scui-pă coji de semințe.

Veni și rândul puiului cel gingaș să arate de ce este în stare. Se concentrează până când simți cum îi plesnește capul (căci nu

Înțeleg textul!

- 6 Răspunde la următoarele întrebări:
  - a) Unde se afla Țara Balaurilor?
  - b) Cum arătau părinții puiului de balaur?
  - c) Ce provocare primește micul balaur?
  - d) Ce hotărâre ia Pâlpâilă, după ce pierde provocarea celorlalți balauri?
  - e) Cum credea Pâlpâilă că poate învăța să scuipe foc?
  - f) Cum îi ajută Pâlpâilă pe oameni?
  - g) De ce plânge Pâlpâilă, după ce salvează satul de la incendiu?
  - h) Ce sfat îi dă băiatul prietenului său?

Explorez textul!

- 7 Împarte textul pe fragmente.
- 8 **Activitate în grup** Povestești oral, în șir, întâmplările din fiecare fragment.
- 9 Formulează în scris ideile principale, așa cum se desprind din fragmentele stabilite. Vei avea în vedere:
  - cuvintele care răspund la întrebările **cine face?**, **ce face?**
  - **locul**, **timpul**, **cauza acțiunii**, **etapele desfășurării acțiunii**
  - redactarea scurtă și clară a ideii.
- 10 Notează, pe caiet, personajele textului.
- 11 Precizează trei caracteristici ale lui Pâlpâilă.
- 12 Transcrie secvențele în care este prezentat comportamentul diferit al micului balaur.

avea decât unul) și scoase pe nări ... trei firișoare frave de fum. Tot de-acolo răsări o flăcăruică albastră, care pâlpoi puțin, apoi se stinse.

Ceilalți pui râdeau în hohote de neputința sa.

— Asta-i tot?! zise cu înfumurare un pui cu nouă capete din care ieșeau scânteii. Halal balaur!

— Doar o flacăra pâlpoiătoare, care n-ar putea să aprindă nici măcar o mână de vreascuri! zise disprețuitor altul. De acum încolo Pâlpoiă o să-ți rămână numele!

Puiul de balaur se rușină și începu să între la griji. „Cum voi putea să mă lupt cu Făt-Frumos și cu alți voinici, dacă focul dinăuntrul meu e stins? Cum voi putea să apar comoara ce-mi va fi hărăzită?”, se întreba el, deși, fie vorba între noi, n-avea niciun chef să se lupte cu nimeni, căci era împotriva violenței, și nici să apere vreo comoară. Mai degrabă ar împărți-o cu alții, deoarece nu era un balaur lacom. Văzând că nu se simte bine printre ai săi, Pâlpoiă hotărî să-și ia lumea în cap.

— Poate voi învăța pe alte meleaguri cum să scuip foc și fum! zise el în timp ce se îndrepta spre tărâmul oamenilor. [...]

[Pâlpoiă ajunge, în drumul său, la un vulcan și îi vine ideea de a se stabili în craterul lui pentru a-i înghiți lava. Oamenii care locuiau la poalele muntelui sunt bucuroși că nicio erupție nu le-a mai distrus casele. Totuși, Pâlpoiă rămâne același: scuipă doar fum, de aceea se hotărăște să înghită foc adevărat. Oamenii se sperie când îl văd, dar un băiețel se împrietenește cu puiul de balaur. Pâlpoiă salvează satul în timpul unui incendiu.]

Pâlpoiă începu să plângă:

— N-o să devin niciodată un balaur adevărat ... hi, hi, hi!

Băiețelul începu să-l mângâie și-i spuse:

— Tu n-ai cum să fii ca frații tăi, Pâlpoiă! Tu ești bun. Îți plac florile, cântecul de fluier, frumusețile munților. Nu poți pârjoli totul în cale, îți place să-i ajuți pe oameni ... Nu ai un suflet negru, ca ceilalți balauri ...

Pâlpoiă se opri din plâns, căci băiatul avea dreptate. Din clipa aceea simți cum i se ia o piatră de pe inimă. Într-adevăr, îi plăcea să fie bun și să îi ajute pe oameni. De aceea se hotărî să se facă pompier.

Cu ajutorul prietenului său își construiește o casă pe cel mai înalt pisc de munte și de acolo veghea asupra văilor. Cum vedea un incendiu, alerga iute să înghită focul, iar oamenii îi erau recunoscători și-l slăveau în cântecele lor.

13 Din ce cauză este numit puiul de balaur Pâlpoiă?

14 Ce semnificație au expresiile scrise cu roz în text?

15 Găsește cuvinte cu sens asemănător pentru următoarele cuvinte din text: *concurș, să apere, lacom, pârjoli, negru*.

16 Alege, din seria dată, cuvântul cu sens potrivit celui din text al cuvântului *a răsări*: • a apărea • a se arăta • a se ivi • a se ridica • a germina • a se înălța.

17 Identifică trei structuri alcătuite din *substantiv – adjectiv/e*, după modelul: *un balaur solzos și puternic*.

18 Explică folosirea a două semne de exclamație care apar în text.

• **Discut cu ceilalți!**

19 Explică, valorificând textul, următoarea afirmație: *Pâlpoiă este o personalitate unică, o ființă diferită de cele din neamul lui, care își găsește rostul în viață ajutându-i pe oameni*.

• **Scriu despre text!**

20 Redactează o scrisoare adresată lui Pâlpoiă, în care să îl feliciți pentru decizia de a deveni pompier.

• **Cercul de lectură** 🗎

Citește, din manualul digital, o altă povestire scrisă de Adina Popescu, al cărei personaj este un dinozaur.

Dictionar

hambar: magazie în care se păstrează cereale, făină.

papă-lapte: bleg, copilăros, molâu.

Repere culturale

În tradițiile populare ale unor popoare, *balaurul* este străjerul comorilor ascunse. În Occident, el păzește Lana de Aur, iar în China – Perla.

În *Legenda lui Siegfried* supraveghează o comoară care nu este nimic altceva decât nemurirea.

Îmi amintesc!

Textul narativ se caracterizează prin:

- *acțiune*, plasată într-un anumit timp și spațiu;
- *personaje*, care participă la acțiune;
- *povestitor*, care relatează întâmplările;
- *narațiune*, prin care sunt prezentate întâmplările;
- *dialog*, care pune în relație personajele;
- *descriere*, prin care se evidențiază trăsăturile spațiului, ale personajelor sau ale obiectelor.

De la balaurii din poveste la

- 1 Privește imaginea alăturată. Ce știi despre animalul ilustrat?
- 2 Există filme inspirate din lumea acestor animale! Cunoști filme care le au ca personaje? Descoperă în manualul digital câteva imagini din filme.
- 3 Imaginează-ți că ai o mașină a timpului. Ți-ar plăcea să ajungi în vremea lor? De ce?

Înainte de lectură

- 4 Alege răspunsul corect.
  - a) De la balaurii din poveste la dinozaurii de odinioară este un text: literar nonliterar. Justifică-ți răspunsul.
  - b) Acest tip de text este specific unei cărți cu povești unei enciclopedii.

Înțeleg textul!

- 5 Răspunde la întrebări:
  - a) Când au trăit dinozaurii?
  - b) Ce dinozaur este descris?
  - c) Care este lungimea lui? Dar greutatea?
  - d) Cine este părintele paleontologiei?
- 6 Adevărat sau fals?
  - a) Dinozaurii sunt niște reptile uriașe. **A/F**
  - b) Paleontologia se ocupă numai cu studiul dinozaurilor. **A/F**
  - c) Cuvântul *dinozaur* însemna, la origine, șopârlă mare. **A/F**
- 7 Caută în dicționar sensul cuvântului *fossilă*. Precizează două caracteristici ale acesteia.

- Primii dinozauri care au apărut pe Pământ acum 245 de milioane de ani erau carnivori. Trăiau pe un singur continent uriaș, Pangea.
- Dinozaurii erau reptile terestre care se deplasau pe două picioare sau patru picioare.
- Reptilele care zburau și cele care trăiau în apă nu se numeau dinozauri. De exemplu, *ihtiozaurii* și *plesiozaurii* erau reptile marine, iar *pterozaurii*, reptile zburătoare.

CEL MAI MARE DINOZAU CUNOSCUT

ARGENTINOSAURUS HUINCULENSIS

Vârsta: 95 de milioane de ani

Greutate: 100 de tone

Lungime: 40 de metri

Hrană: Frunze din copaci foarte înalți

Găsit în: Neuquén, Argentina

Mussaurus este cel mai mic dinozaur cunoscut. El măsoară **20 cm**.

Cel mai rapid dinozaur, care putea atinge viteza de **70 km/h**, este *Dromiciomimus*.

CAPUL era foarte mic, fiind disproporționat în comparație cu restul corpului.

VERTEBRELE

Pentru a susține greutatea foarte mare, vertebrele sunt conectate prin articulații complexe.

GURA – dinozaurii erbivori, asemenea animalelor din zilele noastre, aveau dinții adaptați pentru mestecatul plantelor.

GÂTUL foarte lung îi ajuta să culegă frunzele din copacii foarte înalți, la care nu aveau acces alte animale.

Aveau **GASTROLITE**, asemănătoare cu cele ale crocodililor moderni. Dinozaurii obișnuiau să mănânce pietre pentru o digestie mai bună.

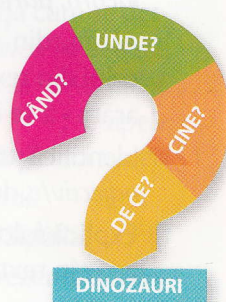
PICIOARELE DIN FAȚĂ

aveau formă de coloană, similare cu cele ale elefanților de azi.

Cauza dispariției acestor giganți este încă puternic dezbătută: **ipoteza unui cataclism** provocat de un meteorit căzut pe Pământ este prima pe listă, mai ales că în acea perioadă au dispărut și alte specii de animale.

Explorez textul!

- 8 Menționează care este diferența dintre *dinozauri* și *pterozauri*.
- 9 Numește o specie de animale din epoca noastră cu care se aseamănă dinozaurul.
- 10 Prezintă două întrebări ale cozii dinozaurilor, așa cum reies din text.
- 11 Explică rolul gâtului foarte lung al dinozaurului.
- 12 Formulează întrebări și răspunsuri legate de dinozauri, pornind de la cuvintele notate alăturat.

Libris

dinozaurii de odinioară

ORIGINEA NUMELOR

- Cel care le-a dat numele de *dinozauri* a fost Sir Richard Owen, părintele paleontologiei, în 1840.
- Cuvântul *dinozaur* este compus din alte două cuvinte, preluate din limba greacă veche: **DEINOS** (care înseamnă *teribil, înfricoșător*) și **SAURO** (care înseamnă *șopârlă*).
- *Paleontologia* este știința care se ocupă cu studiul complex al organismelor fosile animale și vegetale.
- Fosilele găsite i-au ajutat pe cercetători să studieze animale care au trăit acum 200 de milioane de ani, începând cu era mezozoică.

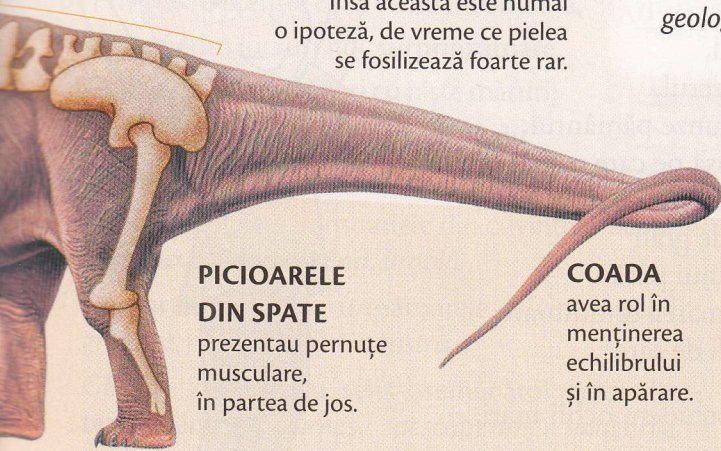

Reconstrucția dinozaurului din imagine are la bază oasele găsite în 1987, în Argentina.

PIELEA lor era foarte dură și uscată, la fel ca pielea elefanților. Însă aceasta este numai o ipoteză, de vreme ce pielea se fosilizează foarte rar.

Au fost descoperite specii de dinozauri pe toate continentele. Chiar și în Antarctica au fost descoperite oase ale unor dinozauri mici, din cretacic (perioadă geologică ce a durat 79 de milioane de ani).

PICIOARELE DIN SPATE prezentau pernuțe musculare, în partea de jos.

COADA avea rol în menținerea echilibrului și în apărare.

O altă ipoteză este că dinozaurii ar fi fost decimați de **schimbarea climei**. Alți paleontologi și geologi cred că, la baza acestei dispariții, se află gazul și praful cauzate de erupțiile vulcanice frecvente la sfârșitul cretacicului.

- 13 Găsește câte un cuvânt cu sens asemănător pentru sensul din text al cuvintelor: *trăiau, compus, rapid, să culeagă*.
- 14 Alcătuiește un enunț în care cuvântul *cap* să aibă alt sens decât cel din text.
- 15 Precizează care este diferența dintre *o catastrofă, o calamitate și un cataclism*.
- 16 Transcrie, din text: • două verbe la timpul prezent și două verbe la timpul trecut • două substantive de genul neutru și două substantive de genul masculin • două perechi substantiv–adjectiv.
- 17 **JOC** Inventează alte trei cuvinte care să se termine în *-logie*, după modelul: *paleontologie, geologie* etc. (cuvântul *logos* înseamnă, în limba greacă veche, *știință*).

Îmi exprim părerea!

- 18 Care crezi că este scopul scrierii acestui text?
- 19 Ce ai învățat nou în urma lecturii textului?

Îmi amintesc!

- **Textul nonliterar** oferă informații reale, verificabile prin dovezi științifice. În acest caz, textul are valoare informativă.
- Dintre trăsăturile textului nonliterar, amintim:
  - informațiile sunt prezentate cu obiectivitate și rigoare științifică;
  - vocabularul este specific temei textului;
  - cuvintele sunt folosite cu sensul lor obișnuit;
  - imaginile susțin informațiile prezentate în text.

E rândul meu!

- 20 Realizează un afiș pentru o expoziție de dinozauri.
- 21 Redactează un text scurt, de 50-70 de cuvinte, în care să îți imaginezi cum ar fi arătat astăzi dinozaurii, dacă nu ar fi dispărut.

Cercetez!

- 22 Fii chiar tu un paleontolog! Accesează manualul digital și realizează o fișă de prezentare a dinozaurului de mai jos. Prezintă colegilor tăi, într-un text de 50-80 de cuvinte, descoperirile tale.

Te provoc!

- Propune-le colegilor tăi un joc care se bazează pe atenția participanților. Explică regulile jocului.

Să-l cunoaștem pe scriitor

Petre Ghelmez
(1932–2001) –
poet, scriitor
pentru copii,
publicist, editor,

născut în comuna Gogoșari,
județul Giurgiu. Dintre cărțile
publicate, amintim: *Joacă-te,
gândule!*; *Puf-Pufos, aventurile
unui iepuraș curajos*; *Cine ești,
pasăre?*; *Mânzul de vânt* (povești);
Măgărușul (povești);
Alfabetul vesel (versuri);
Livada Măgărușului (versuri);
Domnișoarele Zebre și alte povești;
Mogăldari etc.

Înainte de lectură

- Alege răspunsul corect. *Cu ochii larg deschiși* este un text:
 literar nonliterar.
Justifică-ți alegerea.
- Citește titlul. Ce sens dai expresiei *cu ochii larg deschiși*?

Dicționar

lunatic: somnambul.

miriște: teren agricol pe care au rămas, după recoltare, tulpinile plantelor cultivate.

Cu ochii larg deschiși

de Petre Ghelmez

Copii, acum vă propun
Jocul cel mai frumos și mai bun:
Să privim lumea cu ochii larg deschiși,
Păsările, stelele, lunatecii cași,
Țărâna, poteca, izvoarele,
Soarele,
Și tot ce ne mai înconjoară
De parcă le-am zări prima oară.

Uite, aici sub o frunză,
Descoperim o viață în formă de lăcustă,
ascunsă.

Într-un grăunte de rouă
Ard luceferii mari, câte nouă,
Sau își adună curcubeul culorile
Înainte să dea zorile.

Când bate vântul,
Copacii mătură cerul,
Dar umplu cu frunze pământul.
Prin miriștea deasă pe care o cutreier
Umblă o vioară cu nume de greier.
Intrăm în lanul de grâu
Ca-n talazurile unui pârâu.
Când ieșim din marea unduitoare,
Devenim oameni de sare.

E de ajuns să deschidem ochii mari,
Ca la spectacol,
Că-n fața noastră,
S-a și-ntâmplat un miracol!

Înțeleg textul!

- Ascultă lectura-model a profesorului. Spune ce imagine deosebită din text ți-a rămas în minte.
- Recitește textul pentru a putea răspunde la următoarele întrebări:
  - Cui se adresează poetul?
  - În ce constă jocul propus?
  - Ce putem descoperi dacă privim cu atenție lumea?
  - De unde își adună curcubeul culorile?
  - Ce se întâmplă când bate vântul?

6 Completează casetele cu substantivele din poezie care denumesc aspecte din natură:

M _____

L _____

T _____

I _____

C _____

P _____

S _____

Explorez textul!

- 7 Precizează câte strofe are poezia.
- 8 Indică numărul de versuri din penultima strofă.
- 9 *Adevărat sau fals?* Justifică alegerea, pornind de la text.
  - a) Cel mai interesant joc constă în studierea universului înconjurător. A/F
  - b) Privind cu atenție ceea ce ne înconjoară, descoperim lucruri noi, surprinzătoare. A/F
  - c) Copacii sunt asemănați cu niște mături. A/F
  - d) Lanul de grâu se află lângă un pârâu. A/F
  - e) Marea ne transformă în sare. A/F

- 10 Indică vocalele și consoanele din cuvintele: *acum, curcubeul, culorile, când, umblă.*
- 11 Desparte în silabe următoarele cuvinte: *ochii, grăunte, rouă, cutreier, noastră.*
- 12 Găsește cuvinte cu sens asemănător celui din text pentru: *frumos, descoperim, talazurile, s-a întâmplat.*
- 13 Precizează un cuvânt cu sens asemănător pentru substantivul *miracol.*
- 14 Numește toate semnele de punctuație folosite în text.
- 15 Explică folosirea virgulei în primul vers al poeziei.
- 16 Precizează ce parte de vorbire reprezintă cuvintele subliniate în versurile:

Când ieșim din marea unduitoare,
Devenim oameni de sare.

17 Identifică, în textul poeziei:

patru substantive care denumesc aspecte din natură

trei verbe la persoana I, numărul plural

un adjectiv care stă înaintea substantivului și două adjective care stau după substantiv

- 18 Selectează, din text, două substantive la numărul singular și două la numărul plural.
- 19 Identifică predicatele și subiectele din strofa a treia.
- 20 Textul a fost scris pentru a-l emoționa pe cititor. Găsește în text versuri care să susțină afirmația.

Îmi amintesc!

- Într-un **text literar**, autorul creează un *univers imaginar printr-o îmbinare neobișnuită de cuvinte, numită limbaj artistic.*
Scris în versuri sau în proză, textul literar transmite *stări sufletești și gânduri ale autorului.*
- **Poezia** este un text literar în versuri.
- **Versul** este un rând dintr-o poezie. La început de vers se poate scrie cu literă mare sau mică.
- **Strofa** reprezintă o grupare cu un număr variabil de versuri. Între strofe se află un spațiu alb.

21 Explică, în 3-5 enunțuri, de ce o vioară ar putea purta nume de greier.

Îmi exprim părerea!

22 Prin joc, copilul descoperă lumea în care trăiește, dar se descoperă și pe sine. Ce reprezintă jocul, în opinia ta?

Scriu despre text!

23 Alcătuieste un text, de 50-70 de cuvinte, care să înceapă cu enunțul: *Să privim lumea cu ochii larg deschiși și să se încheie cu S-a și-ntâmplat un miracol!*

Discut cu ceilalți!

24 Lanul de grâu reprezintă un loc de joacă. Formați grupe de câte cinci elevi. Discutați despre locurile voastre de joacă preferate din timpul vacanței de vară. Alegeți un elev care să prezinte în fața clasei avantajele unui loc de joacă ales de voi.

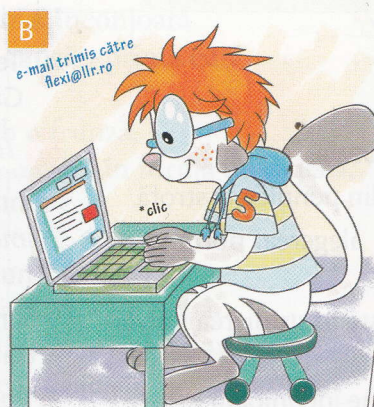
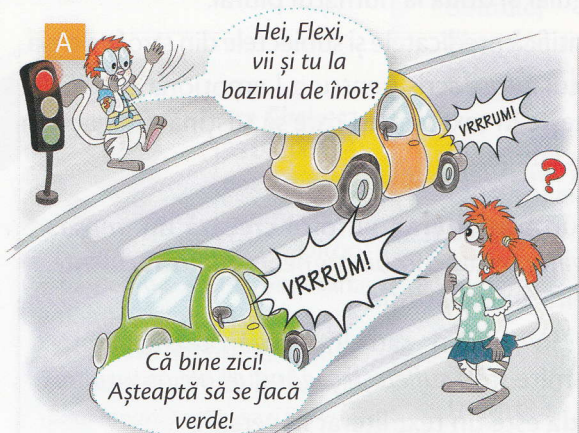
Cercul de lectură

Citește, din manualul digital, o altă poezie semnată de Petre Ghelmez.

Descopăr!

1 Privește, cu atenție, fiecare situație de comunicare exemplificată mai jos.

- Ce factori crezi că îngreunează comunicarea dintre Flexi și Dexi în situația A? Ce roluri îndeplinesc cele două personaje în situația A?
- Ce tip de comunicare au ales personajele în situația B? Ce mijloace folosesc pentru a comunica?
- Ce alte exemple de comunicare scrisă mai cunoști?

Îmi amintesc!

- **Comunicarea** este esențială în relațiile dintre oameni. Ea constă în transmiterea, receptarea și descifrarea unui mesaj.
- Elementele comunicării sunt: • **emițătorul** – persoana care transmite informația • **receptorul** – persoana care primește informația • **mesajul** – informația transmisă • **codul** – limbajul prin care este construit și transmis mesajul (limbajul verbal, mimică, gesturi, imagine etc.) • **canalul** – mijlocul prin care poate fi transmis mesajul (aer, hârtie, mass-media etc.).
- În funcție de **modul în care se transmite informația**, comunicarea poate fi orală sau scrisă.
  - ▶ **Comunicarea orală** reprezintă transmiterea prin viu grai a mesajului. Acesta se adresează auzului. Comunicarea poate fi îngreunată de zgomot, distanță, neatenție etc.
  - ▶ **Comunicarea scrisă** constă în transmiterea mesajului pe hârtie, pe calculator, pe mobil etc. Acesta se adresează văzului. Comunicarea poate fi îngreunată de greșeli de scriere, de scrisul ilizibil (care nu poate fi descifrat) etc.

Exersează!

2 Dă două exemple de comunicare scrisă, la televizor.

3 *Adevărat sau fals?* Explică-ți alegerea.

- Emițătorul este cel care transmite mesajul. A/F
- Mesajul este reprezentat de modul în care este transmisă informația. A/F
- Informația poate fi transmisă prin imagini. A/F
- Receptorul este cel care primește informația codificată. A/F

4 Pornind de la imaginea alăturată, construiește un dialog, din 4-7 replici, în care să îți imaginezi ce spun personajele.

5 Privește, cu atenție, câteva dintre simbolurile comunicării. Ce tip de comunicare preferi, scrisă sau orală? Dar în privința canalului de comunicare?

sms

Evaluare inițială

Text-suport

Citește textul-suport, apoi rezolvă cerințele.

„Dar oricât m-ar fi spăimântat și fericit lumea basmelor și-a poveștilor, când mi-aduceam aminte că de la S-tă Mărie o să trec la Școala domnească, din coloarea de negru, uitam și de turci, și de muscali, și de nemții cu coadă, și de «țara cocorilor».

Mă apropiam cu gândul, sficios, tremurând, d-acea vestită școală, ca de un urs împăiat, gata să fug. Mi-era frică și mi-era dragă. Și mi-era dragă fără să bănuiesc nici cum e, nici unde e. Două lucruri aflasem: că e «domnească», iar nu cum era a noastră din curtea bisericii, și că dascălul e «profesor», trebuind să-i zici «Domnul», iar nu cum îi ziceam noi, la al nostru, «Nea Nicuță». De pe la Sân-Petru eu îmi luam ghiozdanul, îi treceam băierile pe după gât și colindam pe aceleași cărări din grădina noastră, zicând că am plecat la Școala domnească. [...] Mai erau cinci zile până la Școala domnească. Toate lighioanele din curte aflaseră că va să mă duc la o școală mare. [...]

Noaptea visam școala: un palat mare, mare și frumos, ca în basme, cu porți de fer, cu geamlăcuri, cu uși de cleștari, cu ziduri văpsite ca niște icoane, și mai împodobite decât steaua lui Nea Nicuță, încondeiată de Burghelea, zugrav vestit, căruia îi frecam vâpselele între pietre numai ca să mă uit la el zile întregi cum din nimic scotea sfinți, îngeri, draci, cai și balauri. Veni și ziua de Școală domnească.”

(Barbu Ștefănescu Delavrancea, *D-I Vucea*)

1 Completează enunțurile de mai jos:

- Cuvântul *profesor* are ___ litere, ___ sunete, ___ vocale, ___ consoane.
- Cuvântul *școală* se desparte în ___ silabe.
- Un cuvânt cu sens opus pentru *mă apropiam* este ___.
- Un cuvânt cu același înțeles pentru *vestită* este ___.

2 Scrie varianta corectă a cuvintelor din următoarele enunțuri:

- la / l-a împrumutat ghiozdanul / gheozdanul colegului.
- Dune / Du-ne în excursie să vedem dealuri de nisip numite dune / du-ne.

3 Corelează cuvintele subliniate în coloana **A** cu cele din coloana **B**.

A	B
• două lucruri <u>aflasem</u>	• <u>substantiv</u>
• acolo e <u>școală</u>	• <u>adjectiv</u>
• <u>eu</u> îi vorbeam	• <u>verb</u>
• un palat <u>mare</u>	• <u>pronume</u>

4 Alcătuieste propoziții conform schemelor.

- Subiect/pron. + Predicat/vb**
- Subiect/subst. + Parte sec./adj. + Predicat/vb + Parte sec./subst.**

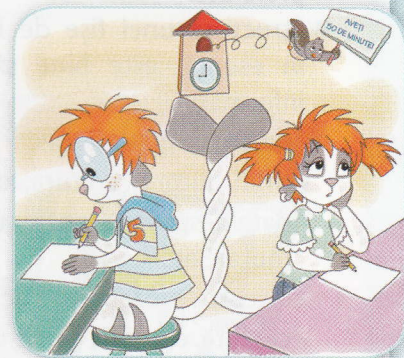
5 Formulează răspunsuri la întrebările:

- Când se petrece acțiunea relatată în acest fragment?
- Care sunt personajele din acest fragment?
- De ce crezi că băiețelul uita de „lumea basmelor și-a poveștilor”?
- Ce impresie ți-a lăsat personajul care povestește?

6 Numește două trăsături sufletești sau fizice ale personajului-povestitor.

7 Explică semnificația secvenței: *Mă apropiam cu gândul, sficios, tremurând, d-acea vestită școală, ca de un urs împăiat, gata să fug. Mi-era frică și mi-era dragă.*

8 În acest fragment, autorul Barbu Ștefănescu-Delavrancea înfățișează un copil care așteaptă cu nerăbdare prima zi de școală. Redactează un text, de 80-100 de cuvinte, în care să-ți imaginezi cum a decurs prima zi la Școala domnească. Dă un titlu potrivit povestirii tale.

Barem de evaluare

- Total ex. 1: 14 puncte (2 p x 7)
- Total ex. 2: 8 puncte (2 p x 4)
- Total ex. 3: 8 puncte (2 p x 4)
- Total ex. 4: 16 puncte (1 p x 12 + 2 p x 2)
- Total ex. 5: 8 puncte (2 p x 4)
- Total ex. 6: 8 puncte (4 p x 2)
- Total ex. 7: 8 puncte
- Total ex. 8: 20 puncte

Timp de lucru: 50 de minute.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Total: 100 de puncte